

Anmeldelser

Bent Thøgersen: *Fotografering af fugle* (95 pp., 85 sort/hvid fotos). Forlaget Høst, København 1976. Pris kr. 39,50.

Den generelle omtale af kameratype, lysmålersystem og relevante teleobjektiver er udmærket. Dog mangler omtale af muligheden for i visse kameratyper (f.eks. Olympus) at udskifte matskive, således at søgeren fremtræder lysere, netop en fordel for fotografer med lange brændvidder. Den mest iøjnefaldende udeladelse er dog manglen på omtale af Auto-winder, som spiller en væsentlig rolle for netop fuglefotografer. Winder trækker filmen frem, medens motor kan køre kontinuerligt, og koster gerne 1/4 af en motor. De på side 19 og 20 viste diagrammer over bygning af fotocelle er i denne sammenhæng lidt malplacerede, da ingen ud fra disse alene vil kunne bygge en sådan. En henvisning til speciallitteratur havde været det rigtige i denne bog for nybegynderen og i stedet en mere uddybende tekst om fotocelleudlåsningens vanskelige teknik og praktiske anvendelse.

Omtalen af flashfotografering er noget nær perfekt med det til rådighed værende antal sider. De vigtigste ting er med, der kunne jo skrives en hel bog om netop dette emne.

Jeg er enig med forfatterens generelle omtale af valg af film. High Speed Ektachrome finder jeg dog så kornet, at jeg ville have givet Kodachrome 64 en del mere omtale i stedet. Dernæst er Agfachrome 50 S Professionals helt udeladt, hvilket den langt fra fortjener, bl.a. fordi den kan forøges i hastighed. En del mere omtale af sort/hvid film og disses fremkaldelse i stedet for det lange afsnit om infrarøde film ville have været mere relevant for en nybegynder i dette emne.

Afsnittet om fotoskjul er efter min mening et dårligt indslag. I stedet for den noget moralsk forelæsende omtale af redefotografering (en diskussion der hører til et helt andet sted), burde der vises og omtales flere skjultyper og ideer til materialer, mål, etc. Et diffust afsnit, hvor forfatteren snakker om andres fidusmageri o.lign. i stedet for at vise nogle konstruktive forslag, som må være det læseren ønsker, når han eller hun slår op på afsnittet »Fotoskjul«.

Begynderudstyr på side 38 er indholdsmæssigt udmærket, men burde da være anbragt længere fremme blandt relevante afsnit.

På side 82 skrives om diasmontering og -opbevaring og anbefales, at man anvender forskellige former i monteringen, så »varierer forevisningen,

idet de væsentlige dele fremhæves«. Der er jeg helt uenig og mener, at i et lysbilledshow bør man holde samme format. Omtale af, hvilke diarammer der er de bedste, burde have været med.

I afsnittet om rejsemål for fuglefotografer mener jeg, at forfatteren mangler henvisninger til litteratur, hvor yderligere oplysninger af primær praktisk karakter om de omtalte lokaliteter kan findes. Det er klart det, der er det store arbejde, men det er relevant for nybegynderen. Valget af rejsemål er udmærket. At det skulle være en fordel at fotografere fugle på DOF's ekskursioner fatter jeg ikke rigtig, hvad forfatteren mener med. Fotografering af måger fra færger som øvelse savner jeg i stedet.

Generelt er dispositionen virkelig god, næsten alt er med og mange gode tips. Jeg er enig med forfatteren i, at fremtidens fuglefotografering i højere grad end hidtil vil bestå i at fange handlingsmættede snapshots. Bogen har et fortrinligt billedvalg og virkelig gode billedtekster. Det afsluttende afsnit — »Fremtidens fuglefotografering« — er nærmest et resumé af den nyligt førte, men stadig aktuelle, debat om redefotografering. Det må være vanskeligt for nybegynderen helt at overskue denne problematik. Forfatteren skriver »flere billedarkiver optager kun billeder i deres arkiver, hvis de er optaget på forsvarlig vis« som afslutning på dette afsnit om moralen. Vi må altså være morderlig forsigtige med at sige »puha« til ethvert billede af en fugl, hvis rede kan ses på billedet og samtidig begejstres og bringe billeder som er taget måske 1 meter over eller lige nær reden. Det ville være hyklerisk og løser *ikke* problemerne med den *farlige* del af redefotograferingen.

En fortrinlig bog, men efter mit skøn *kun* en bog for nybegynderen.

FW

VADEHAVET. Udgivet af Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee — og — Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland. Redaktion: Jan Abrahamse, Wouter Joenje og Noortje van Leeuwen-Seelt. På dansk ved Horst Meesenburg. (349 tekstsider, medarbejderliste (2 s.), litteraturliste (11 s.), indholdsfortegnelse (5 s.), 425 illustrationer, hovedsagelig farvefotos, kort, skitser, diagrammer m.m., 3 flyfotos). Dansk udgiver: Forlaget BYGD i samarbejde med Fiskeri- og Søfartsmuseet, Esbjerg, 1976. Pris: Kr. 175,00.

De store adjektiver må frem ved anmeldelsen af denne bog. Dygtigt, interessant, perspektivrigt, engageret, let forståeligt — kort sagt: Dette er sagen.

Hvad er sagen? Vadehavet — hvis sidestykke ikke findes noget steds. Vadehavet — hvis storstilte geografi og biologi er af højeste karat. Vadehavet

— som har givet helt særegne forudsætninger for mennesket og dets udfoldelser i området. Vadehavet — hvis fortsatte eksistens som et relativt uforstyrret naturområde trues mere og mere og som derfor i stigende grad kræver effektiv beskyttelse. Dette er sagen. Bogen er og omhandler sagen.

Hermed er bogens opbygning givet. Det første af de fire hovedafsnit omhandler Vadehavsgeografien — særligt med henblik på tidevandsfænomenet. Efter først en generel gennemgang af tidevandslandskabets struktur og dynamik beskrives de enkelte regioner (Holland, Nedersaksen, Slesvig-Holsten og Danmark) indgående. Andet hovedafsnit omhandler plante- og dyrelivet i Vadehavet. Her beskrives de vigtigste grupper af dyr lige fra plankton til fugle og pattedyr. Den botaniske gennemgang er ligeledes grundig og omfattende. De enkelte typiske plantesamfund er beskrevet. Et meget tiltalende træk ved dette hovedafsnit er, at en økologisk indstilling er lagt til grund for gennemgangen.

De menneskelige aktiviteter er hovedelementet i det tredje hovedafsnit. Afsnittet giver læseren en stor mulighed for at forstå den menneskelige udfoldelse, som er betinget af og bærer præg af de helt specielle naturgivne forudsætninger. Samtidig fremlægges de trusler som hele regionen er udsat for fra mennesket. Vor aktivitet har været og er både positiv og negativ. Desværre i stigende grad det sidste. Mennesket handler ikke længere i overensstemmelse med naturens krav.

I sidste hovedafsnit analyseres regionens status og således også vore indgreb i området. På baggrund af dette og af de nuværende beskyttelsesforanstaltninger konkluderes, at Vadehavet skal bevares som et typeeksempel på sameksistensen mellem på den ene side dets menneskeskabte samfundsliv og på den anden side dets dyre- og planteskabte samfund.

Blandt de mange, mange positive elementer i bogen vil jeg især fremhæve følgende: Alle bogens afsnit bærer tydeligt præg af en stor, relevant og videnskabelig korrekt basisviden. Samtidig er det lykkedes til fulde at transformere det videnskabelige indhold om i en populær udformning. Der går ingen skår i videnskaben, fordi bogen er letlæselig, letforståelig og interessant — tværtimod.

En anden meget positiv ting er den økologiske tankegang, som kan fornemmes bagved næsten hver sætning. Tydeligst kommer dette frem i beskrivelsen af plante- og dyrelivet (selvfølgelig). Her er givet mange konkrete eksempler på arters tilpasning til miljøet og den indbyrdes sammenhæng og afhængighed mellem elementerne i Vadehavet.

Overalt er bogen meget rigt illustreret. Dette gør den kun mere spændende, samtidig med at det forklarer og underbygger det videnskabelige indhold. På de 349 sider findes 425 nummererede illustrationer. De fleste er farvefotos af meget høj kvalitet. Ligeledes er mængden af kort, skitser og diagrammer stor. Den overmad store datamængde som findes i illustrationerne er til uvurderlig støtte for

teksten — og omvendt.

En sidemæssigt mindre andel af bogen, men alligevel nok så betydningsfuld, er den omfattende litteraturliste og den detaljerede indholdsfortegnelse.

Som ornitolog må jeg fremhæve en af bogens svagheder. Fugleafsnittet virker lidt fattigt i forhold til fuglenes reelle betydning i Vadehavet. Ganske vist er fuglenes tilpasning til Vadehavets livsvilkår udførligt behandlet. Men der savnes en konkret belysning af regionens betydning for fuglenes eksistens. En sådan vurdering er i dag ganske nødvendig i argumentationen for bevarelse af Vadehavet.

På trods af det lidt tynde ornitologiske afsnit må jeg varmt anbefale bogen. Som fuglekiggere og naturelskere har vi et behov for at vide mere om andre naturelementer end netop fuglene. Ved at studere Vadehavsbogen kan vi få en langt større forståelse for vore fjerede venners levevis samtidig med, at vi erhverver os en omfattende viden om det uerstattelige Vadehav.

Brug 175 kr. til et virkelig godt køb. Du bliver ikke skuffet.

Martin Iversen

Georg Møller: *Dyrenes adfærd*, 2. reviderede udgave (96 sider, fotos og tegninger). Kasket, Biologiforbundets forlag, 1975. Kr. 38,85.

Georg Møllers bog om dyrenes adfærd udkom oprindeligt (1967) i Berlinske Leksikon Bibliotek. I den nye udgave er der sket nogle ændringer i teksten, og illustrationsmaterialet er udvidet og forbedret. Bogen giver en kortfattet, men god og fagligt velfunderet indføring i etologiens vigtigste emneområder såsom instinkt og instinktbevægelser, adfærdens forudsætninger og opbygning, intentions- og overspringshandling, adfærdens arvelighed, modnings- og læreprocesser, signalsprog og social adfærd. Til slut gives en meget kort introduktion til humanetologien, og den følges i den foreliggende udgave op med en omtale af adfærdsudviklingen hos abeunger sammenlignet med menneskebørn. Denne og andre ændringer i teksten er åbenbart foretaget for at tilpasse bogen til undervisningsbrug. Hvert kapitel afsluttes således med et meget nyttigt resumé, og mange af bogens afsnit afsluttes med små opgaver eller forslag til iagttagelser og forsøg. Bogens eksempler er hentet fra hele dyreriget, hvilket naturligvis ikke bør afskrække en ornitolog. På de mindre end hundrede tekstsider har forfatteren ikke mulighed for at gå i detaljer eller at uddybe stoffet i fysiologisk og økologisk retning. Men det er af mindre betydning, for netop den stofmæssige afgrænsning sammen med det flydende sprog gør bogen til den lettilgængelige introduktion til etologien, som der er behov for.

H. Lind

Thorkild Eskholm: Landbrugets økologi (152 sider, 133 billeder og figurer). P. Haase & Søns Forlag, København, 1975. Pris kr. 69,00.

I Haase's fortræffelige serie Orientering er denne bog et vægtigt bidrag til den almindelige folkeoplysning om økologi, et begreb der i stadig stigende omfang trænger sig ind på vor hverdag og som derfor har krav på hele befolkningens opmærksomhed. Bogen henvender sig nok først og fremmest til landmænd, men indholdet dækker i virkeligheden hele det åbne lands økologi, og den bør kendes og læses af langt flere mennesker.

Indholdet er delt op i følgende kapitler: Planternes ernæring, plantebeskyttelse, ukrudt, sygdomme, skadedyr, naturen omkring os, forædling og modforædling, og alternativerne. Det er tiltalende, at forfatteren, som er en af landbrugets egne folk, så stærkt advarer mod overdreven brug af kemiske midler og ligeledes går ind for et afvekslende landskab, med bevarelse af »minibiotoperne« som f.eks. levende hegn, mergelgrave o.s.v., selvom det undertiden ikke umiddelbart giver øget udbytte. Han er velorienteret om undersøgelser for giftrester hos bl.a. rovfugle og citerer flere arbejder, ligesom han også kender de danske landsvaleundersøgelser. Desværre savner man en litteraturliste, så de mange citerede arbejder er faktisk spildt.

Landbruget forvalter 70 pct. af Danmarks jord, og denne bog fortjener derfor at blive studeret af alle naturinteresserede. Med bogen som grundlag skulle der være gode muligheder for, at det man hidtil har kaldt »modstridende interesser« skulle kunne finde sammen om en fornuftig forvaltning af vor natur.

BPN

Gerhard Thielcke: Das Schicksal der Greifvögel in der Bundesrepublik Deutschland (48 sider, 18 figurer og fotos). Kilda-Verlag, 1975. Pris DM 12,80.

Dette lille hæfte er en dokumentarisk redegørelse for rovfuglenes situation i dagens Tyskland. De tyske ynglefugle gennemgås art for art, og deres status i de enkelte delstater opregnes for så vidt den er kendt. Der er tale om nedgang over hele linien, selv for Sort Glente, der ellers skulle være gået frem flere steder i Europa. Årsagerne til nedgangen analyseres, og der gives anvisninger på beskyttelsesforanstaltninger. I mange tilfælde gennemgås også arternes status i nabolandene.

Hæftet er skrevet i et letforståeligt sprog og er beregnet for en meget vid læserkreds. Der er adskillige smukke fotografier af rovfugle.

BPN

B. Conrad & W. Poltz: Vogelschutz in Europa (92 sider, 17 diagrammer, 2 tabeller). — Vogelkundliche Bibliothek, band 3. Kilda-Verlag, D-4402 Greven 1976. Pris DM 17.90.

Det er EF-kommissionen, der oprindeligt har taget initiativ til denne bog om fuglebeskyttelsessituationen i EF-landene. Opgaven blev overdraget til det zoologiske selskab i Frankfurt (professor Bernhard Grzimek), der igen har ladet to tyske ornitologer løse opgaven. Det er en usædvanlig fuglebog derved, at den først og fremmest er beregnet for politikere, og dermed et tegn på at fuglebeskyttelse i dag er et politisk vigtigt emne, hvilket også afspejler sig i det forslag til et EF-direktiv om fuglebeskyttelse, som for øjeblikket forhandles. Der er formodentlig en sammenhæng mellem initiativet til denne bog og fremkomsten af forslaget til EF-direktivet. Fuglebeskyttelse har desuden i dag, som fremhævet flere steder i bogen, et videre perspektiv derigennem, at en god fuglebeskyttelse også giver beskyttelse af mange andre dyrearter og af plantesamfundene. Og i yderste konsekvens også ved at bevare en natur som er i balance og dermed også mulighederne for mennesket selv. Det er næppe helt tilfældigt, at initiativet til en sådan bog er kommet fra det stærkt industrialiserede Vesttyskland med dets ringe adgang til havet.

En del af de eksempler på tilbagegange af arter, der bringes i bogens første del, er da også vesttyske. Men værst er situationen i Italien. Det anføres, at 32 fuglearter er uddøde dér i de sidste årtier. Skøn over hvor mange fugle, der årligt dræbes i Italien, ligger på 100-200 millioner fugle. Dette forekommer mig at være næsten ufatteligt høje tal, når man betænker, at der hvert efterår skulle passere ialt 500-600 millioner fugle over Middelhavet ifølge skøn af Moreau og Stresemann. Er tallene rigtige, må den italienske jagt og fangst vel næsten have betydning for fuglenes valg af trækrute over Middelhavet, således at forstå at der har været selektion på ikke at trække via Italien. Og en indskrænkning af jagten i Italien må kunne få betydelige effekter på fuglefaunaerne i Nord- og Mellem-europa.

Udover at behandle mange fuglearters tilbagegange og årsagerne til disse, gennemgår bogen de eksisterende love etc. m.h.t. beskyttelse af arter og biotoper i de enkelte lande. I afsluttende kapitler gøres der endvidere rede for, hvad der er gjort og agtes gjort m.h.t. fuglebeskyttelse af såvel de enkelte lande som af de internationale organisationer. Og endelig gives der forslag til, hvad EF kan gennemføre i fremtiden.

Der kan rettes en del småindvendinger mod bogen: Stilen er tør, ikke alle eksempler på tilbagegange er lige velvalgte, illustrationerne er meget lidt smukke, der er vistnok fejl i appendix a vedr. miljøgiftindhold i Ederfuglææg, etc., men det ændrer ikke ved den kendsgerning, at det er en vigtig bog.

Jeg mener, at bogen har ret i sine hovedteser: at fuglene er trængt i Vesteuropa, at det er uheldigt med den meget uensartede fuglebeskyttelse i de enkelte lande, og at der derfor er behov for en overnational lovgivning på dette felt, selvom dette sidste kan være lidt ubehageligt at indrømme for en gammel EF-modstander. Men som bekendt er intet jo så galt, at det ikke er godt for noget. For den, der vil forstå debatten om forslaget til et EF-direktiv om fuglebeskyttelse — og den kommer nok til at præge vinteren 77/78 — er bogen uundværlig.

JD

K. Haarmann & P. Pretscher: Die Feuchtgebiete internationaler Bedeutung in der Bundesrepublik Deutschland. (Vogelkundliche Bibliothek, Band 4. Red.: E. Bezzel) (102 sider, 21 kortskitser, mange fotos). Kilda-Verlag, Greven, 1976. Pris: DM 15,80.

Det er en overskuelig og tiltalende lille bog, som her er udsendt fra »Statsforskningsanstalten for Naturbeskyttelse og Landskabsøkologi« i Bonn.

I 1976 ratificerede Vesttyskland »Ramsarkonventionen« om vådområder af international betydning, særligt som levested for vand- og vadefugle. Bogen omhandler de 17 vesttyske vådområder, man derved har forpligtet sig til at yde særlig beskyttelse. For hver lokalitet beskrives beliggenhed (med kortskitse), størrelse, biotopens karakter, beskyttelsesstatus, trusler, pleje og der gives en liste over »vigtige fuglearter« samt litteraturhenvvisninger. Kriterierne for udvælgelsen af de 17 områder diskuteres. Ialt omfatter disse vådområder ca. 2450 kvadratkilometer, heraf udgør områder i Vadehavet ca. 70 pct.

Der er en påfaldende skæv fordeling af de udvalgte områder: 15 ud af 17 områder ligger i to delstater, nemlig Nedersaksen og Bayern, men der åbenbart ingen findes i f.eks. Slesvig-Holsten (?).

Alt i alt en nyttig og velillustreret bog, der henvender sig til et bredt publikum af naturinteresserede, planlæggere og myndigheder.

Hans Skotte Møller

Proceedings of the International Conference on the Conservation of Wetlands and Waterfowl, Heiligenhafen 1974 (red.: M. Smart) (492 sider, mange kort, diagrammer og tabeller). — International Waterfowl Research Bureau, Slimbridge (Glos.), 1976.

Under ledelse af »International Waterfowl Research Bureau« er der gennem de senere år om bevarelsen af vådområderne og deres fugleliv blevet afholdt flere internationale konferencer, hvoraf den bedst

kendte nok er konferencen i Ramsar, der gav stødet til Ramsar-konventionen.

Det følger af den lange liste af nationale beretninger, som bogen indeholder, at konferencen virkelig har været international, idet ikke få både asiatiske og afrikanske lande bidrager. Men hvor mange europæiske nationer giver lister over deres værdifulde vådområder, må lande som f.eks. Mali nøjes med at fremsætte et ønske om mest muligt hjælp udefra, således at de kan komme i gang med undersøgelser. Og Mauritanis repræsentant klager over at de talrige ornitologhold, som besøger Banc d'Arguin og får støtte og hjælp dertil fra Mauritanis administration og høster ære og berømmelse, når de vender hjem med deres resultater, at disse ornitologer ofte glemmer at orientere værtslandet om deres resultater. Resultater som Mauritanien har hårdt brug for, således at de bedst muligt kan beskytte denne ekstremt vigtige lokalitet.

Sværtægteren blandt indlæggene er nok Atkinson-Willes' med kort over mange vandfugles fordeling i januar måned i et område, der strækker sig fra Irland til Pakistan. Det er glædeligt at se, at man nu begynder at have fornemmelsen af hovedmønstrene i vinterudbredelsen for et så stort område og for så mange arter. I tilknytning hertil bringes en liste over internationalt vigtige lokaliteter. Danmark, Holland og England synes at være nogenlunde vigtige for de behandlede arter, hvori dog ikke indgår havænder eller gæs.

Vigtige artikler er endvidere Praters om fordelingen af rasteplasser for kystbundne vadefugle i Europa og Nordafrika og Swennens fortrinlige gennemgang af Vadehavet som det unike økosystem det er. Der synes ikke at være tvivl om, at store vådområder i Vestafrika, bl.a. i Gernal, Mali, Mauritanien og Chad vil blive mere intensivt landbrugsomt udnyttet i fremtiden, og at dette vil komme til at give problemer for fuglene; disse perspektiver rides op af Roux.

Man kunne blive ved at nævne spændende ting fra denne guldgrube af en bog. Lad mig slutte med at nævne Scotts og Matthews tanker om, hvordan man bedre giver offentligheden muligheder for at nyde vådområdernes fugleliv. Metoden med at placere et fugletårn i hjertet af et vådområde og at lade folk komme til og fra tårnet skjult for fuglene i en korridor mellem to jordvolde forekommer mig meget fin. Det har ofte generet mig, at fugletårne står så langt fra fuglene, at man ikke kan se dem ordentligt, og som Scott og Matthews gør opmærksom på, så vinder man ikke slaget om vådområderne og deres fugleliv, hvis ikke den almindelige — ikke specielt fugleinteresserede — borger synes, at det er en oplevelse at være i et vådområde med et mylder af fugle omkring sig.

JD

Knud Oldendow: Fugle-Mortensen fra Viborg (62 sider, 19 fotos). D.O.C.'s forlag, Skjern 1976. Pris: kr. 36,50.

I denne bog kan man læse om det gode borgerskab i Viborg omkring år 1900 og om den særprægede naturhistorielærer på Viborg Katedralskole, H. Chr. C. Mortensen. Desuden indeholder bogen et langt selvbiografisk afsnit om forfatteren. Altsammen udmærket, hvis man vil leve sig ind i miljøet i »de bedre« kredse på den tid. Men nogen særlig levende skildring af den systematiske ringmærknings grundlægger er det ikke blevet. Da ref. første gang stiftede bekendtskab med Mortensens artikler, fascinerede de ved deres omhyggelige skildring af arbejdet med mærkningerne — besværet med at entre rederne — ekspeditionerne til Fanø for at mærke ænder i de den gang tilladte andekøjer o.s.v. — beskrivelser, der levende skildrede hans pionerindsats. Desværre kan man ikke genlæse noget fra disse artikler i Oldendows bog, som desuden er tyngt af et snørklet, klichéfyldt sprog med mange — undertiden gentagne — citater. Bogens tekst er identisk med seks avisartikler offentliggjort i Viborg Stifts Folkeblad i 1956. De har ikke vundet ved lagring og genoptryk.

For de der er interesseret i Mortensens arbejde kan anbefales den engelske udgave af hans arbejder udgivet i 1950 under titlen: *Studies in Bird Migration being the collected papers of H. Chr. C. Mortensen*. De vigtigste af Mortensens originalartikler kan desuden læses på dansk i DOFT spredt i bd. 1-16.

Pelle Andersen-Harild

Proceedings of the 16th International Ornithological Congress; Eds.: H. J. Frith & J. H. Calaby (765 sider, mange sort-hvide illustrationer, hvoraf kun få er fotografier, mange tabeller). — Australian Academy of Science, Canberra, 1976. Pris: 453,45 d.kr.

Der er kun ca. et halvt år til den næste internationale ornithologiske kongres, så det er lidt sent først nu at anmelde beretningen fra den forrige kongres (Australien 1974). Men det tager tid at få færdiggjort så stor en bog med artikler af så mange forskellige forfattere.

Bogen indeholder 63 artikler foruden diverse officielt stof og en fortegnelse over kongresdeltagerne. De 63 artikler svarer til indlæggene ved de ialt 11 symposier, der blev holdt under kongressen. Symposiernes emner var: (1) Den australasiatiske fuglefaunas oprindelse, (2) Biologi hos fuglearter fra den sydlige halvkugle, (3) Forskellige taksonomiske karakterers betydning i fuglesystematikken, (4) Ynglen hos fugle fra den sydlige halvkugle, (5) »Crowned Sparrows« (*Zonotrichia*) biologi på to halvkugler, (6) Fjerstruktur, (7) Fysiologiske og

etologiske tilpasninger til tørre områder, (8) Australiske spurvfugles systematik, (9) Udviklingen af øers landfuglefaunaer, (10) Fællesynglen hos fugle, (11) Havfugle: Udbredelse, artsdannelse og økologisk diversitet på havet.

Der er mange velgennemarbejdede artikler, hvoraf dog kun ret få i væsentligt omfang fremlægger nyt, upubliceret materiale; de fleste er oversigtsartikler med gode litteraturlister. Der er naturligt nok mange af artiklerne, der omhandler forhold på den sydlige halvkugle, specielt i Australien, og det kan synes, at der ikke er meget at hente her for en nordisk ornitolog. Men jeg vil nu opfordre nordiske ornitologer til at læse nogle af disse artikler alligevel, for de sætter tingene i perspektiv. Hvad er forskelle mellem fugle verdenen dér og hos os? Og hvad er lighederne?

En del af artiklerne er dog så korte og har så få litteraturhenvisninger, at de efter min mening er temmelig værdiløse. Bunden nås af Klaus Immelman, der på en halv side postulerer, at etologi kan bruges til undersøgelse af slægtskabsforhold mellem højere systematiske grupper, hvad der sikkert er korrekt, men uden at der gives ét argument eller bringes én litteraturhenvisning. Sådanne »artikler« er hverken forfatterne eller den ornitologiske litteratur tjent med.

Bogen fremtræder pænt; dog forekommer det mig, at mange af tegningerne ikke er formindsket tilstrækkeligt og reproduktionen af fotografierne er særdeles ringe. De danske bidrag til bogen er undertegnedes om strukturfarver i fjer og Finn Salomonsens »Hovedspørgsmålene vedrørende fuglens udvikling på øer«.

JD

Tilo Nadler: *Die Zwergseeschwalbe, Sterna albifrons*. (136 pp., 88 figurer, fotos etc.). (Neue Brehm-Bücherei; 495). Wittenberg Lutherstadt: Ziemsen, 1976.

Den foreliggende monografi over Dværgternen hører utvivlsomt til de bedre i Neue-Brehm Bücherei's berømte serie. Forfatteren giver en meget grundig gennemgang af alt, hvad der har med Dværgternen at gøre, ikke blot ud fra en grundig litteraturgennemgang, men også et stort upubliceret materiale.

Forfatteren anerkender 10 underarter, hvoraf i det mindste de amerikanske former *mexicana* og *staebleri* kunne trænge til en nærmere undersøgelse med hensyn til taksonomisk status. Desuden betragter Nadler *Sterna saundersi* som en underart af Dværgternen, idet der tilsyneladende eksisterer en klin fra Makrankysten i Iran til Turkmenistan og Nordiran.

Udover de gængse oplysninger om navne, udbredelse, ynglebiologi etc., kommer forf. ind på en lang række mere specielle forhold, som man sjældent ser diskuteret i den slags bøger: saltkirtler og

deres funktion, svingfjersbygning i relation til dykning, akinese o.m.a. Bogen igennem er der desuden i høj grad draget nytte af de mange oplysninger der findes om laridernes biologi, idet interspecifikke sammenligninger og dertil knyttede diskussioner findes mange steder. Litteraturen er gennemgået temmelig grundigt, idet der dog mangler en del referencer til afsnittet om beskyttelse. Således er de amerikanske forsøg med kunstige ynglepladser for den uddøende form *mexicana* ikke omtalt. Ialt er der i litteraturlisten ca. 210 referencer.

Desværre, kan man måske sige, har forfatteren ikke haft mulighed for i fuld udstrækning at drage nytte af det meget store upublicerede materiale, der findes i DDR (H. W. Nehls) og Danmark (Ternegruppen), da dette stort set er ubearbejdet. Man må dog håbe, at nærværende bog kan virke som katalysator for bearbejdning af disse materialer.

Anders Pape Møller

Goetz Rheinwald: Atlas der Brutverbreitung westdeutscher Vogelarten — Kartierung 1975 (37 sider tekst + 136 udbredelseskort). Dachverband Deutscher Avifaunisten, Bonn 1977. Pris: 12 DM (anskaffelse direkte fra forf. ved indbetaling på postkonto Köln 296893-509).

De senere års Atlas-kortlægninger i mange europæiske lande har fået de vesttyske ornitologer til at foretage en indsamling af oplysninger om ynglefuglenes udbredelse i landet. Der er dog ikke tale om de mere velkendte metoder fra bl.a. Danmark. I stedet har sammenslutningen Dachverband Deutscher Avifaunisten (DDA) blot foranstaltet en koordinerende indsamling gennem de mange lokale arbejdsgrupper i de tyske delstater, og kun oplysninger fra 1975 indgår i materialet. De lokale ornitologer er blevet bedt om at oplyse, hvilke fuglearter, der det år yngede (kriterierne var blot »ynglen« eller »ikke-ynglen«!) inden for kvadrater på 50 x 50 km, dvs. enheder, som er 100 gange større end under det danske Atlas-projekt.

Resultatet af denne undersøgelse er nu udgivet i en bog, som først giver en ganske kort omtale af de 224 arter, som enten yngler i Vesttyskland eller som er forsvundet i allernyeste tid, og derefter for de 136 af disse arter udbredelseskort, som viser, i hvilke af de 120 50 x 50 km kvadrater, arterne er fundet ynglede.

Det er altså meget store kvadrater, der er anvendt (hele Slesvig-Holsten omfatter f.eks. kun en halv snes kvadrater), men man får dog alligevel et ganske pænt, omend lidet detaljeret, indtryk af ynglefuglenes udbredelse i Vesttyskland. Set ud fra en dansk synsvinkel er det f.eks. interessant at erfare, hvordan en række sydlige og sydøstlige arter som

Savisanger, Flodsanger, Høgesanger, Lille Fluesnapper, Sydlig Nattergal og Fyrremejse forekommer i vort naboland. Og flere arter, f.eks. Vende-hals, Hærflugt, Mudderklire, Blå Kærhøg og Trane viser en mere spredt udbredelse end ventet.

Selv om de enkelte arters samlede europæiske udbredelse kun er skitseret i grove træk i teksten, må det dog være et rimeligt krav til en tysk Atlas-leder, at vedkommende kender lidt til disse, udover det, enhver kan aflæse på kortene i Voous' Atlas eller i Europas Fugle. Siden kortene i disse værker blev lavet, er der jo uægteligt sket et og andet i fuglenes meget udbredelsesdynamiske verden. Når forfatteren derfor tilsyneladende slet ikke har fulgt med i bl.a. nyere engelsk og skandinavisk litteratur, vil beskrivelserne af den europæiske udbredelse af arter som Vende-hals, Græshoppesanger, Skægmejse og Sjagger naturligvis komme til at dække en svunden fortid.

Lad gå, at forfatteren næsten konsekvent identificerer Jylland med Danmark (han kender måske kun landet fra sommerferien ved den jyske vestkyst), men når han nu har valgt at gøre det sådan, bør han dog i det mindste vide, at f.eks. Markpiber, Rødtoppet Fuglekonge og Korttæt Træløber ikke, som han udtrykkeligt anfører det, mangler som yngleflugt i Jylland. Der har af disse arter været bragt udbredelseskort i Feltornithologen under Atlas-perioden. Den danske Atlasbog har forfatteren åbenbart ikke nået at stifte bekendtskab med. Kun den franske, der udkom samtidig med den danske, er citeret.

Den første kortlægning af samtlige vesttyske ynglefugle er nok et vigtigt grundlag for videre avifaunistiske arbejder i landet. Man planlægger en ny, lignende undersøgelse i 1980, og fra 1985 regner man med at deltage i det samlede europæiske Atlas-projekt, der forventes at løbe af stabelen til den tid.

Tommy Dybbro

B. Campbell: Birds of Coast and Sea (151 sider, 64 farveplancher og 27 stregtegninger). Illustrationer af R. Watson. Oxford University Press, 1977. Pris 3.75 eng. pund.

Et hundrede kystfuglearter er gennemgået i tekst, de 79 er gengivet på 2/3 sides farveplancher, ti andre i stregtegninger. Samtlige svømmeandearter er helt udeladt! Dette er ikke endnu en felthåndbog, men et miniopslagsværk med et fint sammendrag af vor viden om de enkelte arters biologi; levende og velskrevet. Farveillustrationerne er umiddelbart meget smukke, men lige vel glansbilledagtige efter min smag. Bogen har næppe større interesse for et dansk publikum.

Hans Meltofte